

'Yenilikçi Diplomasi'ye Akademik Bir Katkı: Bilgisayar Destekli Veri ve Bilgi Üretimi - İsmail Erkam Sula

18-20 Haziran 2021 tarihinde gerçekleşen [Antalya Diplomasi Forumu](#) (ADF) çeşitli ülkelerden liderler, siyasetçiler, akademisyenler, diplomatlar, basın mensupları ve iş insanlarını bir araya getirdi. Bu yıl ilki düzenlenen etkinliğin gelecek yıllarda da sürdürülmesi ve ilgili sektörlerden uzmanların 'her yıl bir araya gelerek, küresel ve bölgesel meseleleri vizyoner bir bakış açısıyla ele almalarını sağlayacak ve sorunlara çözüm önerilerini dile getirecek bir diyalog platformu oluşturulması' hedefleniyor. Bu yılki forumun teması 'Yenilikçi Diplomasi' olarak belirlenmiş ve kavramın nasıl tanımlanacağı ile ne ifade ettiğinin tartışıldığı panel ve toplantılar tasarlanmıştı.

Forumun açılış oturumundaki konuşmasında Dışişleri Bakanı Mevlüt Çavuşoğlu günümüz küresel sorunlarına yenilikçi çözümler getirmenin önemini vurgulayarak, diplomasinin dinamik bir siyaset, düşünce ve yenilik alanı olduğunu

ve yenilikçi diplomasının 'Türkiye'nin bir süredir takip ettiği girişimci ve insani dış politikanın parçası' olduğunu ifade etti. Ayrıca, küresel ölçekli sorunlara çözüm üretebilmek için uluslararası ilişkilerde farklı aktörlerin birlikte düşünmeleri ve hareket etmelerinin önemli olduğunu, bunun da diplomasiye yenilikçi yaklaşımı ile mümkün olduğunu dile getirdi. Bakan Çavuşoğlu'nun konuşması küresel sınamalara karşı küresel yönetişimin önemini de vurgular nitelikteydi.

Konuşmayı dinlerken Panorama'da daha önce yayınlanan '[Küresel Tehdit Algısının Dönüşümü: COVID-19 ve Ötesi](#)' başlıklı yazımı düşündüm. O yazıda temel olarak akademik çalışmaların siyaset belirleme sürecine daha hızlı etkide bulunmasının gerektiği, bunun da veri-temelli bilimsel araştırmaların yaygınlaştırılması ile mümkün olabileceği belirtilmişti. Dünyada bilim insanlarının küresel riskler hakkında uzun süredir araştırmalar yürüttükleri, fakat COVID-19 krizinin de gösterdiği üzere, bu araştırmaların politika üretenler tarafından yeterince dikkate alınmadığı vurgulanmıştı. Yazıda ayrıca araştırma için incelenen raporlardan yola çıkarak, önemli bir tespit de yapılmıştı: Küresel risk analizi yapan araştırmalarda, bilim insanları 2016 yılından bu yana gerçekleşebilecek bir salgının muhtemel yıkıcı etkileri ile mücadele için ön-hazırlık yapılması konusunda uyarılarda bulunuluyorlardı, ama bu uyarılar politika yapımcılarca yeterince dikkate alınmamıştı. Yazının sonunda Türkiye'nin küresel yönetim mekanizmalarının daha etkin işleyişi açısından çeşitli girişimlere öncülük etmesinin, Dışişleri Bakanlığı'nın temel dış politika vizyonu olarak ortaya koyduğu 'girişimci ve insani diplomasi' ile uyumlu olacağı da ifade edilmişti. ADF'de de bu temanın öne çıkması ve Mevlüt Çavuşoğlu'nun vurguladığı 'yenilikçi diplomasi' yaklaşımının benzer ihtiyaçları ortaya koyması bu alanda çalışmaya devam etmek yönünde teşvik edici oldu.

Forumun açılış konuşması yapan Cumhurbaşkanı Recep Tayyip Erdoğan ise forumun ana çerçevesini çizdi. Dünyadaki değişimi doğru okuyan, öngörülü bir diplomasi ihtiyacına ve küresel siyasette devletlerin yüzleşmek durumunda olduğu COVID-19 gibi krizlerin zorunlu kıldığı iş birliğine değindi. Cumhurbaşkanı Erdoğan, pandemi sürecinin ortaya koyduğu üzere, küresel yönetim mekanizmalarının uluslararası aktörler arasında iş birliğini sağlamakta yetersiz kaldığını ve krizlere yanıt oluşturmakta geciktiğini ifade etti. Dünya ölçeğinde adaletsizliklerin keskinleştiği bir ortamda devletlerin korumacı ve içe kapalı

önlemler almaya çalışarak sorunlara çözüm üretmekte yetersiz kaldığını dile getirdi. Bu çözümlerin üretilebilmesi ve küresel ilişkilerde rekabet yerine iş birliğinin öne çıkarılması için diplomasiye yenilikçi bir bakış açısı getirmenin önemine değindi. Nitekim, ADF’de bu çerçevede gerçekleştirilen panellerde Türkiye’nin ve dünyanın karşı karşıya olduğu siyasi sorunlara ve sınamalara karşı küresel yönetim mekanizmaları çerçevesinde yenilikçi ve iş birliğine odaklanan çözüm arayışları ve yaklaşımlar ortaya koyuldu.

ADF’nin önemli bir parçası da diplomasinin tarihsel, kavramsal ve kuramsal olarak akademisyenler ile tartışıldığı ve diplomasi konusunda eğitim, araştırma ve uygulama önceliklerinin belirlendiği bir yuvarlak masa toplantısıydı. *‘Teoriden Pratiğe: Daha Etkin Diplomasi İçin Yenilikçi Yöntemler’* başlıklı toplantıda üniversite öğrencilerinin diplomatik kariyeri tercih etmeleri durumunda gelecekte ne tür yetkinliklere ihtiyaç duyabilecekleri tartışıldı. Diplomatik kariyer hedefleyen öğrencilerin hangi açılardan kendilerini geliştirebilecekleri ve bu konuda akademisyenler ile Bakanlığın neler yapabileceği konuşuldu. Dışişleri Bakanlığı ile akademi arasındaki karşılıklı etkileşimi artırma gerekliliği ve bunun nasıl yapılabileceği üzerine fikirler paylaşıldı.

Bu oturumda, eğitim ve öğretim başlıklarının yanı sıra diplomasi kavramının tanımı üzerine de tartışmalar yapıldı. Günümüz koşullarında derinleşen ve genişleyen diplomasi tanımı ve bu değişikliğe hem kuramsal hem de uygulama açısından uyum sağlamanın önemi üzerinde duruldu. Son olarak akademinin araştırma ve bilgi üretimi yoluyla daha etkin diplomasiye nasıl katkıda bulunabileceği tartışıldı. Dışişleri Bakan Yardımcısı Yavuz Selim Kıran’ın da katıldığı toplantıda akademisyenlerin dile getirdikleri başlıklarda Bakanlığın yapmakta olduğu çeşitli çalışmalardan da bahsedildi.

Etkin Diplomasi için Veri-Temelli Bilgi Üretimi

Günümüzde diplomasinin etkin yürütülebilmesi için diplomatların sahip olmaları gereken yetkinliklerin yanı sıra, dış politika yapımcılarının dünya siyasetindeki gelişmeleri yakından takip edebilme kabiliyetlerinin artırılması da önemli bir

konu. Bu noktada Uluslararası İlişkiler alanında çalışan bilim insanlarının da etkin diplomasi konusunda yapabilecekleri önemli katkılar var. Akademisyenler örneğin bilgisayar destekli veri toplama ve analiz araçlarını geliştirmek, uygulamak ve yaygınlaştırmak suretiyle diplomasi süreçlerine ve küresel sorunların çözümüne önemli katkılarda bulunabilirler. Devletler de temel dış politika önceliklerini belirlerken bu tür bilgisayar destekli araştırma ve veri toplama yöntemlerinden yararlanabilirler. Nitekim bugün dünyanın herhangi bir yerinde ortaya çıkan bir siyasi gelişmeyi anlık olarak okuyabilen, hatta bu gelişme ortaya çıkmadan önce tespit etmeyi amaçlayan yenilikçi araştırma yöntemleri mevcut.

Bu yöntemler arasında öne çıkanlardan 'olay verileri analizi' (*Event Data Analysis*), akademik yazında yoğun tartışılan ve hızla gelişmekte olan bilgisayar destekli veri toplama araçlarından birisi. Bu yöntem temel olarak bir araştırmacı tarafından önceden tespit edilmiş çeşitli uluslararası aktörler (devletler, devlet-altı aktörler, uluslararası örgütler vb.) arasındaki ilişkilerin yoğunluğu ve türüne bakmamızı sağlayan bir veri toplama yöntemi. Yöntem, temelde çeşitli açık erişim kaynaklardan (örneğin *Reuters*, *Agence France Presse* vb. haber şirketlerinin haftalık yayınladıkları uluslararası haber raporları) temin edilebilen verinin incelenerek, 'kim (kaynak) kime (hedef) ne zaman (tarih) ne yaptı (olay)?' şeklinde kodlanarak yorumlanmasına dayanıyor. Ortaya çıktığı 1950'li yıllarda sınırlı sayıdaki raporun, araştırmacılar tarafından el ile kodlanmasına dayanan bu yöntem, aradan geçen 70 yılda önemli gelişmeler kaydetti ve bugün yüzbinlerce haber raporunun saniyeler içerisinde bilgisayar yazılımları ile kodlanmasını mümkün kılar hale geldi. Bu şekilde örneğin ilgili yazılımlar haber raporlarını, araştırmacı tarafından verilen komutlar çerçevesinde incelenmek istenen aktörler arasında gerçekleşen yüzbinlerce olayı aşağıdaki örnekte gösterildiği gibi otomatik olarak peş peşe kodlayabiliyor:

Şekil 1. Örnek olay verileri listesi

"021118	TUR	ISR	090	Investigate
021118	IRQ	USAGOV	195	Employ aerial weapons
021118	IRQ	IGOUNO	128	Defy norms, law
...				
140827	EUR	IRN	036	Express intent to meet o
140828	TUR	TURGOV	112	Accuse
140828	TUR	TURGOV	112	Accuse"

Yukarıdaki örnek olay verileri listesinde birinci sütun tarih, ikinci sütun kaynak ülke, üçüncü sütun hedef ülke, dördüncü sütun olay kodu, beşinci sütun ise olayın açıklamasını anlatıyor. Üretilen olay verileri farklı yazılımlar yardımıyla her bir olaya atanan rakamsal kodlar ve bu kodların anlamına göre yorumlanıyor. Bu listeye örneğin her bir olayın gerçekleştiği coğrafi konumun da atanması ve bu yolla dünyanın neresinde hangi olayın gerçekleştiğinin takip edilmesi de mümkün. Böylece, normalde yüzbinlerce, hatta potansiyel olarak milyonlarca olay, hızlı bir şekilde olay verileri analizi yöntemiyle dış politikada karar vericilerin kullanabileceği hale getirilebiliyor veya dış politika ve uluslararası çatışma çözümü gibi alanlardaki analizlerde etkin şekilde kullanılabilir.

Halen geliştirilmeye devam eden bu yöntemi farklı araştırma araçları ile birleştiren bir veri-temelli bilgi üretim altyapısı oluşturulduğunda dünya siyasetinin anlık olarak takip edilebilmesi ve bu sayede dış politika önceliklerinin daha hızlı ve etkin şekilde belirlenmesi de mümkün olabilecektir.

Burada hepsini ayrıntılı olarak açıklamak mümkün olmamakla beraber, olay verileri analizi ile örneğin uluslararası çatışma ve krizlerin tespiti için bir erken uyarı sistemi kurgulayan [Integrated Crisis Early Warning System](#) (ICEWS) ve coğrafi konumlandırma yardımıyla dünyada gerçekleşen olayları anlık olarak takip eden [Global Database of Events, Language, and Tone](#) (GDELT) gibi çok kapsamlı çalışmalar yapıyor. Bu çalışmalarını bir süredir takip eden ve olay verileri analizini araştırmalarında kullanan biri olarak ADF'deki toplantıda sunduğum önerimi bu yazıda tekrar vurgulamak istiyorum: Geniş kapsamlı veri-üretimi ve işlenmesine

dayanan bir araştırma altyapısını Dışişleri Bakanlığı ve ilgili kurumların ortak çalışmaları ile Türkiye’de kurmak mümkün. Böyle bir araştırma altyapısı ile çalışıldığı takdirde akademisyenlerin araştırma verilerini üretmeleri, incelemeleri ve yorumlamaları yoluyla Türk dış politikasının siyasi önceliklerinin belirlenmesine önemli katkı yapacakları açıktır. Bugünün dünyasında veri üretmek, üretilen verileri işleyerek bilgiye dönüştürmek ve bu bilgiyi ihtiyaçlar dahilinde kullanmak üzere arşivlemek etkin ve istikrarlı diplomasi için vazgeçilmezdir. Dışişleri Bakanlığı’nın ‘vizyoner, yenilikçi ve girişimci’ olarak tanımladığı diplomasi tasavvurunun hayata geçirilmesi için de böyle bir araştırma altyapısına sahip olunmasının önemli somut katkıları olacaktır.

Sonuç

Önceki yıllarda Bilkent Üniversitesi ile Ankara Yıldırım Beyazıt Üniversitesi’nde verdiğim ‘Türk Dış Politikası’ derslerinde bir hafta ‘Dışişleri Bakanlığı dış politikayı nasıl tanımlıyor?’ sorusundan hareketle öğrencilere Bakanlığın web sayfasını inceleme ödevi verirdim. O dönemde dikkatimizi çeken ‘girişimci ve insani diplomasi’ tanımı bir süredir Türkiye’nin temel dış politika yönelimi olarak [Bakanlığın internet sayfasında](#) yerini almış durumda. Bu çerçevede belirtilen önceliklerin Türkiye’nin dış politikasının genel çerçevesini bir süre daha belki biraz güncellenerek belirlemeye devam edeceğini öngörmek mümkün. ADF’de gündeme gelen ‘yenilikçi diplomasi’ kavramının da eklenmesiyle birlikte Türkiye’nin önümüzdeki yıllarda küresel sorunlara uluslararası iş birliği ile çözüm aranması gerektiğini vurgulamaya devam edeceğini tahmin edebiliriz. Bu kapsamda, Türkiye’nin son yıllarda sıklıkla dile getirdiği uluslararası iş birliğini önceleyen, küresel yönetim mekanizmalardaki adaletsizlikleri vurgulayan yaklaşımının geliştirilmesi ve ilgili mekanizmaların etkinleştirilmesi için girişimde bulunması önemlidir. Türkiye’nin bu konuda uluslararası siyasette öncü rol oynaması ise dış politikadaki etki alanını genişletmesini sağlayacaktır.

Her ne kadar yukarıda ifade edilen öncelikler bir süredir Türkiye’nin dış politika tasavvurunun genel çerçevesini oluşturuyorsa da unutmamak gerekir ki, söylem ile ortaya koyulan tanım, vizyon ve hedefler dış politikanın sadece bir kısmını oluşturur. Eylemlerin de bunları destekleyecek şekilde belirlenmesi gerekir.

Nitekim, Dış Politika Analizi alanındaki akademik yazında sıklıkla uygulanan ve devletlerin dış politika söylemleri ile eylemlerini incelemek için geliştirilmiş çeşitli bilimsel araştırma yöntemleri de mevcut. Başka bir yazının konusu olabilecek bu yöntemlerin araştırılmasını şimdilik okurlara bırakırken, 'yenilikçi ve vizyoner diplomasi' söyleminin uygulamaya dönüştürülmesi ve söylemle uyumlu eylemlerin belirlenmesine akademisyenlerin nasıl katkıda bulunabileceğine dair önerimi tekrar ortaya koymak istiyorum.

Hayal gücüne, hedeflere ve bunlara erişmek için ortaya koyulacak iradeye şüphesiz çok ihtiyaç var. Türkiye'de siyasetçiler bu konularda oldukça mahir ve üretkenler. Fakat, unutulmamalıdır ki, dış politikada tasavvuru uygulamaya dönüştürmek ve belirlenen hedeflere erişebilmek için bunları her zaman bilimsel gözleme dayalı bilgilerden oluşan gerçekçi bir zemine oturtmak gerekir. Dışişleri Bakanlığı ile ilgili diğer kurumların, başka alanlarda da olduğu gibi, dış politikada da bilgi üretme altyapıları kurması ve varsa mevcut çalışmaları en güncel yöntemlerle ilerletmesi gerekir. Bugünün hızla değişen dünyasında yenilikçi ve etkin diplomasinin hayata geçirilmesi için bilgi üretimi alanındaki yeniliklerin öngörülmesi ve geleceğe bu açıdan da hazırlık yapılması gereği ortadadır. Devletler için temel dış politika önceliklerinin bilgisayar destekli bilimsel verilere dayanan bilgi üretimi zemininde belirlenmesi bugün değilse de çok yakın bir gelecekte etkin diplomasi için vazgeçilmez unsurlardan birisi olacaktır.

İsmail Erkam Sula, Dr., Ankara Yıldırım Beyazıt Üniversitesi

İsmail Erkam Sula, Ankara Yıldırım Beyazıt Üniversitesi Uluslararası İlişkiler Bölümü'nde öğretim üyesidir. Uluslararası İlişkiler alanında doktora ve yüksek lisans derecelerini Bilkent Üniversitesinden lisans derecesini ise Dokuz Eylül Üniversitesi Uluslararası İlişkiler Bölümü'nden almıştır. "*Foreign Policy Analysis and Quantitative Research Methods*" başlıklı araştırma projesiyle TÜBİTAK BİDEB desteğiyle 2019 yılında Harvard Üniversitesi *Institute for Quantitative Social Science*'te doktora sonrası araştırmacısı olarak çalışmıştır. Başlıca araştırma alanları bilimsel araştırma yöntemleri, dış politika analizi, uluslararası ilişkiler kuramları, aktif öğrenim teknikleridir. Bu alanlarda çeşitli akademik yayınları, seminer ve konferans bildirileri bulunmaktadır. Halen sosyal bilimlerde veri üretimi ve bilgisayar destekli araştırma yöntemleri üzerine çalışmaktadır.

Bu yazıya atıf için: İsmail Erkam Sula, 'Yenilikçi Diplomasi'ye Akademik Bir

Katkı: Bilgisayar Destekli Veri ve Bilgi Üretimi, *Panorama*, Çevrimiçi Yayın, 2
Temmuz 2021,
[https://www.uikpanorama.com/blog/2021/07/02/yenilikci-diplomasiye-akademik-bi
r-katki-bilgisayar-destekli-veri-ve-bilgi-uretimi/](https://www.uikpanorama.com/blog/2021/07/02/yenilikci-diplomasiye-akademik-bi-r-katki-bilgisayar-destekli-veri-ve-bilgi-uretimi/)

Telif@*UIKPanorama*. Bu yazının tüm çevrimiçi ve basılı telif hakları *Panorama* dergisine aittir. Yazıda yer verilen görüşler yazarına/yazarlarına aittir. UİK Derneğini, *Panorama* Yayın Kurulunu, dergi editörlerini ve diğer yazarları bağlamaz.